

Set med **BØRNS** øjne

Anne Vibeke Fleischers seneste bog har især fokus på, hvordan man gennem nærværende, tydelig og tilpasset indsats kan hjælpe børn og unge til at udvikle deres selv- og omverdensforståelse

Anmeldelse ■ Af Lisbeth Hovmand-Olsen

■ Anne Vibeke Fleischer har gennem tiden skrevet flere spændende ting om børns og unges udvikling, og hver gang med et engageret fokus på dem, der har særlige forudsætninger og behov. Hun har på den måde medvirket til, at både psykologer, pædagogiske medarbejdere og også forældre er blevet klogere på, hvad der er i spil i forhold til denne gruppes udvikling.

Tidligt fik vi bogen, der støttede psykologerne i tilrettelæggelsen af den børneneuropsykologiske undersøgelse, så de anderledes og helt særlige kognitive forudsætninger hos barnet med en udviklingsforstyrrelse kunne beskrives mere indsigtfuld, hvad der er vigtigt for at forstå og eventuelt ændre de reaktioner, som disse børn udviser. Derefter kom der et par udgivelser, hvor de eksekutive (dys-)funktioners store betydning for udvikling og adfærd blev forklaret på en måde, så man blev endnu klogere i sit fag og på børn og unges udvikling. Så kom bogen "Indsigt og adfærd" om sammenhængen mellem kognitive og neuropsykologiske forudsætninger og opfølgende kognitivt baserede intervererende metoder og strategier.

Nu har vi så fået "Set med barnets øjne – om menneskeforståelse". Her er det primære fokus, hvordan man gennem nærværende, tydelig og tilpasset indsats kan hjælpe børn og unge til at udvikle deres selv- og omverdensforståelse – og måske endda fremme deres såkaldte "mentaliseringssevne". Bogen har derudover afslutningsvis et mere teoretisk afsnit skrevet af Carsten Lose, som omhandler de tidlige forudsætningerne for at udvikle denne mentaliseringssevne.

Den målrettede indsats

Udtrykket mentaliseringssevne stammer fortrinsvis fra de senere års angelsaksiske autismeforskning, hvor man på forskellig vis har arbejdet med at komme en forklaring nærmere på den triade af forstyrrelser, som karakteriserer Autisme Spektrum Tilstande (vedrørende socialt samspil, kommunikation og dialog samt den specielle adfærd, der forstås som et resultat af en kvalitativ anderledes forestillingsevne).

Set med børns øjne handler imidlertid om børns udvikling i almindelighed, og dernæst især om de socialkognitive vanskeligheder, der kan iagttages i forbindelse med et bredere spektrum af udviklingsforstyrrelser, som ud over de gennemgribende (= Autisme Spektrum Tilstande) også omfatter de generelle (psykisk udviklingshæmning) og de specifikke som fx ADHD. Anne Vibeke Fleischer beskriver disse udviklingsforstyrrelser med afsæt i normaludviklingen og i det, hun kalder barnets vigtigste udviklingsopgaver, og som man med lidt god vilje kan kalde "normaludviklingens triade", nemlig evnen til at danne relationer, opbygge en jeg-opfattelse og skabe en omverdensopfattelse. For de fleste almindelige børn sker dette udviklingsarbejde uden større anstrengelse, mens der for børn med udviklingsforstyrrelser kræves en stabil og vedvarende indsats, for at de kan "lære at lære" det, som andre bare kan og gør spontant og uden særlige overvejelser.

Bogens perspektiv og formål er nok overvejende at eksemplificere, at man via målrettet indsats kan arbejde med at udvikle børns svagt udviklede sociale forståelse, og *hvor-*

dan man – eksempelvis – kan gøre det. Sin særlige tyngde får bogen imidlertid, fordi det på en spændende og lettere tilgængelig (men ikke forenklet) måde beskrives, hvordan social udvikling og kompetence bygger på udviklingen af forestillingsevne i al almindelighed og i særdeleshed i evnen til at danne sig forestillinger om andres tanker, følelser og forestillinger om sig selv og andre.

Carsten Loses afsnit om forskning vedrørende evnen til at mentalisere kan med fordel læses som en uddybende redegørelse, hvor beskrivelsen af relationen mellem evnen til imitation og mentalisering synes særlig interessant, ligesom afdækningen af spejlneuronernes betydning for indlevelsessevnen naturligvis også er et eksempel på spændende nyere viden. Dette sidste afsnit beriger så afgjort bogen, men har imidlertid ikke direkte betydning for bogens overordnede påstand og formål, at der kan/skal arbejdes bevidst og målrettet med individuel undervisning i udvikling af social forståelse og kompetence for børn med særlige behov.

Ifølge Anne Vibeke Fleischer har alle de voksne omkring barnet del i denne meget vigtige opgave, forældre og professionelle uden undtagelse! Det nytter noget, og det hæmmer barnet i dets muligheder, hvis man ikke tager opgaven på sig. Bogen giver mange eksempler på, hvordan man i helt konkrete situationer kan/kunne arbejde med udvikling af social forståelse (tanker, følelser, forestillinger og erfaringer) og på en enkel, overskuelig, tydelig og konstruktiv måde; eksemplerne er illustrative og lærerige for alle de voksne omkring barnet, hvad enten man selv er ansvarlig for arbejdet med barnet, eller man fx som psykolog eller konsulent skal rådgive og vejlede andre, der er tæt på barnet.

Mangfoldighed må handle om –

Anne Vibeke Fleischer mener, at udviklingsarbejdet kan eller bør foregå alle de steder, hvor barnet befinder sig. I denne sammenhæng er hun fortaler for, at der skabes rum til mangfoldighed i det almindelige miljø frem for at udskille ”diagnosebørnene” (Jeg kan ikke lide udtrykket: Et barn, en ung eller voksen kan få stillet en diagnose som følge af en karakteristisk fremtrædelsesform, men er først og fremmest et menneske og en person, og aldrig sin diagnose!) til specialtilbuddene. Dette er selvfølgelig en god humanistisk tænkning, men som repræsentant fra specialmiljøet kan man se det som en såvel ekskluderende som eksklusiv holdning.

Børn med særlige forudsætninger har behov for en særlig indsats, hvilket egentlig også er Anne Vibeke Fleischers

pointe! Hvis denne kan gives i normalmiljøet, er det selvfølgelig fint og godt. Man skal imidlertid ikke lade sig forlede til at tro, at de særlige behov tilgodeses og forsvinder, fordi man opholder sig i de almindelige omgivelser – i så fald er det mere end underligt, at så mange børn og unge langt oppe i skoleårene efter mange års samvær med det ”normale” med mange nederlag i bagagen stadig henvises til specialundervisningen uden at være blevet mere ”normale” eller tillidsfulde i hverken deres adfærd eller selv- og omverdensopfattelse.

Mangfoldighed må derfor handle om at kunne yde differentierede tilbud, som passer til den enkelte persons særlige behov – og uden en medfølgende underforstået opfattelse af, at det er mindre rigtigt eller godt og mere ekskluderende at være sammen med sine kammerater, lærere og pædagoger i et specielt tilrettelagt læringsmiljø, hvor al energi sammen med forældrene er sat ind på at skabe den vigtige sociale og faglige udvikling. Holdninger skaber let eksklusion og afstand – en veltilrettelagt og individuelt tilpasset indsats (i det nære- eller i specialmiljøet) skaber selv- og tilhørsforhold og udvikling!

- - -

”Set med børns øjne” må varmt anbefales til alle, som arbejder og er i kontakt med børn og unge med socialkognitive vanskeligheder, der er baseret på en anderledes udvikling. Det er heldigvis blevet en mere udbredt viden, at dem har vi mange af, og dem bør vi tage os af på en særlig måde, hvor undervisning og læring er i fokus frem for tidligere tiders (og stadige lejlighedsvis) misforståede og ydmygende opdragelse og moralisering.

Lisbeth Hovmand-Olsen

BOGDATA ■

Anne Vibeke Fleischer (2009): *Set med børns øjne – om menneskeforståelse*. Dansk psykologisk Forlag. 180 sider. 288 kr.

